

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЗАКЛАДІВ
ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Князькова Валентина Яківна, кандидат економічних наук

ORCID ID 0000-0002-2673-3400

Лінькова Тетяна Василівна, магістрантка I курсу

Одеський національний медичний університет

Здоров'я населення є пріоритетом в системі людських цінностей та значною мірою впливає на соціально-економічний розвиток держави, оскільки надає життєво необхідні послуги, тому забезпечення економічної безпеки закладів охорони здоров'я є важливим аспектом економіки будь-якої країни. Нарікання населення та медичного персоналу на обмеженість та неефективність медичних послуг пов'язані із нездатністю держави належним чином задовольнити потреби населення у медичній допомозі. Зростання цін на ліки, недостатність медичних працівників, обмеженість основних фондів лікарень, скорочення витрат на утримання мережі медичних закладів та збільшення собівартості надання всіх медичних послуг ставить під загрозу існування ряду медичних закладів.

Недостатність фінансування минулих років при відкритій реорганізації державних та комунальних закладів охорони здоров'я в казенні та комунальні некомерційні підприємства створює загрози щодо збереження можливостей надавати якісні медичні послуги та подальшого розширення їх функціонування. Варто також зазначити, що за існуючих умов бюджетного фінансування галузь охорони здоров'я не має можливості не тільки розвиватися й вдосконалюватися, але й повноцінно виконувати основну свою функцію – збереження здоров'я населення, а більшість населення не спроможна оплачувати медичну допомогу в закладах охорони здоров'я як державної, так і приватної форми власності [1].

Головною проблемою за таких обставин є формування достатніх ресурсів у сфері охорони здоров'я в умовах медичної реформи [2]. Поряд із такими обставинами виникають інші проблеми, які є загрозами для економічної безпеки закладів охорони здоров'я і загалом для галузі охорони здоров'я: недостатній рівень бюджетного фінансування; втрати наукових кадрів та кваліфікованого персоналу; занепад використання інноваційної продукції; зростання залежності від імпортних лікарських засобів; збільшення обігу фальсифікованих лікарських засобів.

Основними факторами, які створюють загрози для економічної безпеки медичної сфери, є:

1. Недостатній рівень бюджетного фінансування в Україні. На відміну від інших галузей народного господарства, охорона здоров'я в Україні майже повністю залежить від державного бюджетного фінансування, проте видатки України на охорону здоров'я є найнижчими серед європейських країн. Крім того, воєнний стан у країні вимушує витратити величезні кошти в першу чергу на оборону.

Водночас, сьогодні уряд при складанні проекту держбюджету відступає від воєнної спрямованості та повертається до стратегії зростання економіки, що передбачає в тому числі і збільшення фінансування медицини. Так, проектом державного бюджету на 2024 рік витрати на охорону здоров'я склали 201,9 млрд грн разом з трансфертами, це на 24,4 млрд грн більше, ніж було закладено у 2023 році. Збільшено видатки за програмою медичних гарантій, передбачено видатки на централізовану закупівлю лікарських засобів та медичних виробів. У бюджеті вперше враховано розбудову системи високоточної діагностики раку (ПЕТ дослідження) - 1,6 млрд грн [3].

2. Втрата наукових кадрів та кваліфікованого персоналу. В останні роки спостерігається зниження загальної кількості лікарняних та лікарських амбулаторно-поліклінічних закладів, зменшення кількості лікарів та середнього медичного персоналу [4]. Важливою загрозою є втрата кваліфікованих працівників через їх міграцію. Офіційна статистика щодо трудової міграції

медпрацівників за кордон не ведеться. Тому будь-які заяви про кількість медпрацівників, які виїхали з України, не мають надійних підстав, проте існує офіційна статистика відповідно до якої за останні 10 років кількість лікарів зменшилась на 20%, а кількість середнього медичного персоналу - на 43% [4]. Отже, попри відносно стабільну потребу в лікарях, їх кількість стабільно скорочується.

3. Відсутність інновацій та новітнього обладнання. Недостатність фінансування технічного оновлення основних засобів закладів охорони здоров'я та особливості чинної системи бюджетного обліку спричинили умови використання обладнання понад терміни його корисної експлуатації, а це створює небезпеку як для пацієнтів, так і для лікарів. Майже 2,8 млрд грн передбачено у 2024 році на закупівлю новітнього медичного обладнання [4].

4. Зростання залежності від імпорتنих лікарських засобів. Висока залежність від імпорتنих ліків може призвести до їх дефіциту в критичний час, такий як пандемія чи війна. Зниження імпортозалежності в фармації - пріоритет країни. Наразі МОЗ закликає українців купувати ліки українського виробництва та підтримати вітчизняного виробника [5].

5. Фальсифікація медичних препаратів. Фальсифіковані лікарські засоби підривають довіру суспільства до методів лікування й до системи охорони здоров'я загалом і є загрозою для життя й здоров'я людини. Крім соціальних і людських втрат, фальсифіковані лікарські засоби зумовлюють економічні втрати, які призводять до зменшення оподаткованої бази, до виникнення нової форми недобросовісної конкуренції, до зниження доходів виробників.

Статистичні дані про фальсифікацію лікарських засобів в Україні фактично відсутні. Неможливість визначення обсягів фальсифікатів пов'язана з відсутністю єдиної системи моніторингу обігу лікарських засобів. В Україні існує три категорії таких засобів, а саме: лікарські засоби, небезпечні для життя або здоров'я, виготовлені з препаратів, строк придатності яких закінчився; лікарські засоби, отримані в законний спосіб з відповідними сертифікатами якості, фальсифіковані шляхом зміни зареєстрованої форми випуску;

фальсифікований медичний спирт [6]. Негативним явищем також є вступ лікарів у корупційний зговір з аптеками і рекомендації малоефективних ліків. Реформування медичної галузі в будь-якому напрямі повинне враховувати ці фактори, адже їх взаємодія завжди відбувається в сукупності і формує економічну безпеку закладів охорони здоров'я [7].

Дослідження економічної безпеки закладів охорони здоров'я в Україні дозволило дійти висновку про її нестабільність. У випадку неподолання досліджених проблем медична галузь не зможе задовольняти потреби населення України в повній мірі. Тому слід невідкладно зосередити увагу на можливих шляхах зниження ризиків негативного впливу факторів, що формують економічну безпеку закладів охорони здоров'я.

Список літератури:

1. Шутурмінський В. Г., Кусик Н. Л., Рудінська О. А. Основи менеджменту та маркетингу в медицині: навч. посіб. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 176 с. URL: <https://www.onmedu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/12337?locale-attribute=en> (дата звернення: 04.12.2023)
2. Рудінська, О., Кусик, Н., & Жмай, О. (2023). Імплементация синергии функций менеджера та лікаря в управлінській діяльності на прикладі клінік одеського національного медичного університету. Економіка та суспільство, (55). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-104>
3. Уряд схвалив проект державного бюджету на 2024 рік: від бюджету війни до економіки перемоги. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/uriad_skhvaliv_proekt_derzhavnogo_biudzhetu_na_2024_rik_vid_biudzhetu_viini_do_ekonomiki_peremogi-4189 (дата звернення: 02.12.2023).
4. Kniazkova V., Huz D., Rudinska O. Організація процесу податкового менеджменту в закладах охорони здоров'я в Україні. Mechanism of an Economic

Regulation, (2(100), 29-35. 2023. DOI: <https://doi.org/10.32782/mer.2023.100.05> (дата звернення: 01.12.2023).

5. Зубопротезування для військових і ПЕТ-КТ для онкохворих: у проєкті бюджету-2024 збільшать видатки на медицину. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2023/09/15/256559/>(дата звернення: 01.12.2023).

6. Зозуля О. Фальсифікація лікарських засобів: проблемні аспекти й шляхи їх вирішення. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/medichne-pravo-farmaceutika/falsifikaciya-likarskih-zasobiv-problemni-aspekti-y-shlyahi-yih-virishennya.html> (дата звернення: 04.12.2023).

7. Князькова В.Я., Криленко В.І., Рудінська О.В. Особливості оподаткування бізнесу в Україні в умовах воєнного часу. XI Міжнародна науково-практична конференція «Modern research in world science». м. Львів, Україна. 29-31.01.2023. с. 1273-1278. (2023). URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/02/MODERN-RESEARCH-IN-WORLD-SCIENCE-29-31.01.23.pdf> (дата звернення: 04.12.2023).